

Житие на св. преподобна Мария Египетска

Сведенията, които имаме за живота на преподобна Мария Египетска, научаваме от изповедта, която тя направила пред един старец – отшелник в пустинята на изток от река Йордан.

През шестия век в един от палестинските манастири живял благочестив старец на име Зосима. Той бил дете, когато дошъл за първи път в светата обител. В продължение на много години Зосима добросъвестно и точно изпълнявал монашеските правила, като прекарвал времето си в пост и молитва, в славословие и изучаване на Св. Писание. Преминал вече средата на житейския си път на земята, когато бил на 53 години, той бил смутен от странна мисъл: "Има ли на земята монах, който би могъл да ми покаже такива подвизи и добродетели, които аз да не съм извършил? Ще се намери ли в пустинята човек, който да е извършил повече от това, което съм извършил аз? Когато мислел това, явил му се ангел Господен и казал: "О, Зосиме, досега се подвизаваше добре и премина похвално постническия подвиг. Има обаче много по-големи подвизи бт тия, които ти си извършил. Ако искаш да узнаеш, още какви пътища за спасение има, отиди в манастира, който е близо до р. Йордан".

Зосима послушал дадения му от ангела съвет и веднага се отправил за посочения му манастир. Братята го приели с любов, и той им открил, че по Божие внушение е дошъл да се поучи от тяхния живот. Строг бил уставът в този манастир. Тих и свет бил животът на иноците в него. Те непрестанно работели и се молели, хранели се скромно – с хляб и вода, но преди всичко търсили благодатната храна на словото Божие. Малко говорели, и празна дума не излизала от устата им. За житейски работи изобщо не мислели. Рядко някой от братята напускал манастира, затова входната врата била винаги затворена.

Само един път в годината манастирските порти се отваряли. Това ставало в първата неделя на Великия пост. В този ден братята, след като се причащавали със светите Тайни, вземали по малко храна със себе си, напускали манастира и се отправяли към р. Йордан. Там те се прощавали един с друг, след което всеки сам се отдалечавал в пустинята, където прекарвал в благочестиви подвизи през целия Велик пост. В манастира се завръщали в неделята преди Възкресение Христово, Връбница. Никой никого не питал, в какви трудове е прекарал това време и кого е срещал в пустинята. Единствен свидетел за трудовете на всекиго била собствената му съвест.

През първия Велик пост след пристигането си в манастира старецът Зосима, по примера на всички братя, отишъл в пустинята, където денонощно изпълнявал своето молитвено правило. Телесните си сили подкрепвал с оскъдната храна, която носел със себе си, а душата хранел с нетленната храна на молитвата. Вървял 20 дни навътре в пустинята. Веднъж през време на молитва – било 12 часа през деня – Зосима забелязал с голямо учудване в далечината човек. Зарадван, той започнал да вика непознатия, но оня, като чул гласа на Зосима, започнал бързо да се отдалечава. Старецът тръгнал подире му, но не могъл да го настигне. Като дошъл до един пресъхнал поток, той със всички сили извикал към непознатия: "Защо бягаш от мене, грешния старец? Спри се! Благослови ме и се помоли за мен". Той чул отговор: "Отче Зосиме, аз не мога да дойда при тебе. Ако искаш да ме благословиш, хвърли ми горната си дреха. Аз съм гола жена, защото облеклото ми отдавна е изгнило в тая пустиня". Зосима бил удивен от това, че отшелницата знае неговото име. Той веднага изпълнил нейната молба. Тя, като се облякла в неговото расо, се приближила до него, поклонила му се и казала: "Отче Зосиме, ти трябва да ме благословиш и да се помолиш за мен, защото си свещеник и от много години

стоиш пред светия престол и принасяш даровете на Божествените тайни." Смутен, старецът паднал на колене пред нея и казал: "Духовна майко, ти си се приближила до Бога, като си умъртвила своята плът. В тебе се проявяват небесни дарби: ти знаеш името ми и ме наричаш свещеник, а никога по-рано не си ме виждала. Затова ти трябва да благословиш." Тогава тя благословила:

– Да бъде благословен Бог, Който желае спасението на всяка човешка душа, – каза тя. Благодарта на Св. Дух те доведе тук, за да се погрижиш за тялото ми, когато дойде време да си отида оттук. Каж ми, отче, как живеят християните и какво е състоянието на светата Божия църква?

– Поради молитвите на Своите светии Бог е дал мир на света, – отговорил старецът. Но и ти се помоли на Бога за целия свят и за мене грешния.

– На тебе, отче Зосиме, повече прилича да се молиш и за мене, и за всички, защото ти си свещеник и това ти е възложено от Бога. Но ще изпълня послушанието, което ми възлагаш.

Като казала това, тя вдигнала очите си към небето и дълго се молила безмълвно. Навел глава, Зосима също стоял в безмълвие. Когато подигнал очи, той с почуда и смущение видял, че отшелницата се е отделила от земята, стояла във въздуха и продължавала да се моли. Страх обзел благочестивия старец. Той паднал на земята, обливал се в сълзи и повтарял само: "Господи, помилуй". В страха си той помислил, че пред него стои и се моли не жив човек, а привидение. Тогава чул гласа на отшелницата: – Защо, отче Зосиме, те смущават такива мисли? Аз не съм дух, а грешна жена, но възродена чрез водата на кръщението. Не съм привидение, а съм земя, прах и пепел; истинска плът, която никога не е помисляла нещо духовно.

Като казала това, тя се прекръстила и добавила: Бог да ни избави от лукавия и от неговите примки, защото голяма борба води той против нас!

Като чул тези думи, старецът паднал пред краката ѝ и просълзен казал:

– Разкажи ми за твоя живот и за твоите дела. Сега разбирам, защо Бог ме е довел в тази пустиня. Разкажи ми за твоите подвизи, не за да се похвалиш с тях, а за да ме поучиш.

– С какво мога да се похваля аз, която бях дълго време послушница на дявола? Срамувам се да разказвам за своя живот – отговорила му отшелницата. – Но аз ще ти разкрия делата си, за да разбереш, с колко срам е изпълнена душата ми. Ще ти разкажа всичко. Нищо няма да премълча. Но те моля да не преставащ да се молиш за мене, та и аз да намеря милостта в съдния ден. Аз съм родена в Египет. Когато бях на дванадесет години, избягах от бащиния дом и отидох да живея в Александрия. Сред съблазните на големия и разкошен град аз изгубих своето девство и се отдадох на лекомислен и порочен живот. Така минаваха годините на моята младост. Веднъж – това беше по време на жътва – видях, че много хора отиват към морския бряг. Узнах, че всички заминават за Йерусалим, където ще пристигнат за празника Въздвижение на Кръста Господен. Затичах се подир народа и помолих да вземат и мене в кораба. Беше ми весело сред шумната и многолюдна тълпа. През всичкото време на пътуването по море аз съблазнявах моите спътници с безсрамното си поведение. О, човече Божий! Кой език би могъл да изкаже, и кое ухо би могло да слуша порочните дела, които извърших на кораба? Когато пристигнахме в Йерусалим, аз заедно с народа се запътих към църквата. Беше толкова тясно, че с голяма мъка се промъкнах до вратата. Когато стъпих на прага, някаква невидима сила ме задържаше, и аз не можех да я преодоля. Уморена и смутена, аз се дръпнах настрана, за да събера сили, защото мислех, че поради слабата ми женска сила не мога да вляза в църквата. След малко тръгнах с друга група богомолци, но и този път същата сила ме задържа. Тогава аз се върнах, заставах в

един ъгъл на църковния притвор и, опряна до стената, разсъждавах защо не мога да вляза в храма като другите и да видя животворящия Кръст Господен. Внезапно божествена светлина озари сърцето ми, духовните ми очи се отвориха, и аз разбрах, че моите грехове са оная невидима сила, която не ме пуска да вляза в храма. Сломена духом, аз припомних миналия си живот и се ужасих от дълбочината на моето падение. Дълго плаках, ридаех и се биех в гърдите за тежките си грехове. Когато дигнах очи, видях на стената образа на Божията Майка. Като не свалях очи от този благ образ, аз започнах усърдно да се моля. – "Пречиста Дево – шепнех аз – съзнавам, че съм голяма грешница и не съм достойна дори да погледна пречистия ти образ. Но аз съм слушала, че Твоят Син е дошъл на земята, за да повика грешниците към покаяние. Помогни ми да вляза и аз в храма и да видя онова дърво, на което разпнат роденият от Тебе Бог. Подари ми тази милост, та да мога и аз да се поклоня на пречестния Кръст Господен! Ако се удостоя с тази радост, аз ще се откажа от досегашния си грешен живот и ще отида там, където Ти ми заповядаш". Така се молах аз, и ми се стори, че молитвата ми е чута от Нея. С вълнение и страх отново се отправих към входа на храма, и този път без усилие влязох вътре. Обхваната от неземна радост, аз смирено се поклоних и целунах Кръста Господен. След това излязох и се върнах пак пред иконата на Божията Майка, паднах на колена и продължих да се моля:

– О, преблажена Богородице Дево, Ти прояви към мене голяма любов и велика милост. Ти не се погнуси от недостойната молитва на една блудница и ми даде възможност да видя светинята, към която не бях достойна дори да погледна. Аз съм готова да изпълня обещанието си. Бъди ми ръководителка и ми показвай пътя, който води към покаяние.

Тогава дочух някакъв далечен глас, който ми каза: "Ако минеш отвъд Йордан, там ще намериш покой за душата си". Покорих се на този глас и веднага тръгнах на път. Непознат човек ми даде малко пари, с които купих три хляба и, след като разпитах, в каква посока се намира р. Йордан, продължих пътя си. Около 9 часа сутринта се сподобих да видя светия Кръст Христов, а при залез слънце стигнах до манастиря св. Йоан Предтеча, който е близо до р. Йордан. Като омих ръцете и лицето си в священата река, аз се върнах в храма и се причастих със светите Тайни. Половината от единия хляб изядох и пих вода от светата река и спах на земята.

На другия ден преминах реката и, като се помолих на пресвета Богородица, дойдох в тази пустиня, където се усамотих и тук се заселих, очаквайки Бог да ме спаси от немощта на душата и от бурите на живота.

– Отдавна ли си дошла тук? – попита Зосима.

– Минаха вече четиридесет и седем години, откакто съм излязла от светия град.

– А как преживя толкова време далеч от хората. С какво се хранеше?

– Трудно е да ти разкажа, какво съм преживяла в тази пустиня. Страх ме е да споменавам за грешните помисли, които ме измъчваха като люти зверове 17 години. Тук аз донесох два хляба и половина, но скоро те се свършиха. Тогава аз трябваше да се храня с корени и да търпя глад. Много се измъквах, като си спомнях вкусната храна, която ядох в Египет. Когато приемах оскъдната храна в пустинята – треви и корени, аз желяех рибата и месото, които някога имах в изобилие. Тук често не намирах вода да утоля жаждата си, а си мислех за ония скъпи вина, от които някога пиех много. Понякога ми се явяваше желание да пея ония блудни песни, които по-рано ми причиняваха радост. Но дошла на себе си, аз почвах да плача и да се бия в гърдите, докато ме осияваше някаква чудна светлина и ме успокояваше.

Жестока беше борбата с блудните навици. Много пъти съм падала на земята и съм плакала до изнемога. Ден и нощ съм лежала безчувствена на земята, докато ме осияе оная

чудна светлина и ме успокои. Дрехите ми изгниха, и тялото ми през тези дни на тежки изкушения трепереше от студ или гореше от слънчевия пек. Но най-много ме измъчваха лошите мисли и порочните желания. Простряна на земята, аз виках към Бога за помощ и не ставах, докато не се успокои сърцето ми. Тогава ме озаряваше някаква чудна светлина, обхващаше ме приятен покой, и аз благодарях на моята небесна покровителка Богородица. Така се мъчих седемнадесет години, но после настъпи успокоение. Както виждаш, Господ запази и тялото ми, и душата ми. Словото Божие е моят хляб и моята защита. Аз се храня с надеждата за спасение, защото е писано: "Не само с хляб ще живее човек" (Мат. 4:4).

Зосима се очудил, че отшелницата употребява изрази от Св. Писание и я запитал, дали е учила някога псалмите и Библията. Тя се усмихнала и рекла: "Откакто преминах река Йордан, не съм видяла никакъв друг човек освен твоето лице днес. А Библия не съм учила, нито съм слушала да я четат и пеят, обаче самото слово Божие е живо и действено и вразумява човека" (Евр. 4:12).

Като се заклела до момента на нейната смърт да не споделя с никого това, което му разказала за своя живот, тя отправила към него следната молба:

– Сега си иди, отче, а след една година пак ще ме видиш. Идущата година през Великия пост ти няма да излизаш от манастира. На Великия четвъртък дойди на оная страна на Йордан откъм мирските селения и донеси със себе си Св. Причастие. За последен път аз се причастих в манастира св. Иоан Предтеча, а сега искам да приема Св. Тайни в същия ден, когато Христос е причастил Своите ученици

Като казала това, светицата поискала благословение от стареца и се отдалечила в пустинята.

Зосима целунал земята, на която стояла отшелницата, благодарил на Бога и се отдалечил оттам. Когато дошъл определеният ден, той се върнал в манастира, но никому не разказал онова, което видял в пустинята

На другата година, в началото на Великия пост, Зосима заболял. Както предсказала преподобната, той не отишъл в пустинята. Но болестта скоро преминала. На Великия четвъртък той взел свето Причастие и късно вечерта отишъл при река Йордан на мястото, което преди една година определила светата отшелница. Настъпила тиха, лунна нощ. Дълго чакал старецът на брега и усърдно се молел на Бога. Той искал още веднъж да види преподобната. Започнал да се тревожи и да тъгува, като мислил, че тя вече е идвала, но като не го намерил, си е отишла. Той се обезпокоил още повече от това, че по бреговете на реката не виждал никаква ладия, на която светицата би могла да премине реката. Унесен в тревожни размисли, той видял, че отшелницата бързо се приближава към брега. Тя спряла за миг пред буйната река, направила над нея кръстен знак и спокойно тръгнала по водата. Изумен, старецът искал да се поклони пред нозете ѝ, но тя го спряла:

- Какво правиш, отче? Не забравяй, че си свещеник и в ръцете си носиш Светите Тайни.

– Слава на Бога, Който ми показва, колко далече съм от съвършенството – възкликнал Зосима.

По молба на светата отшелница старецът прочел Символа на вярата и Господнята молитва. Тогава тя с благоговеен трепет приела Светото Причастие и като обърнала очи към небето, казала: "Сега отпускат Твоята рабина, Владико, според думата си, смиром" (Лука 2:29).

Св. Мария Египетска приема Св. Причастие от св. Зосима. След това тя се обърнала към Зосима и казала: "Прости ми, отче Зосиме, но изпълни още една моя молба. След една година дойди на онова място, където ме видя за първи път. Богу е угодно отново да ме

видиш там". При раздялата Зосима я помолил да вземе от плодовете, които донесъл за нея от манастира, но тя едва се докоснала до тях. След като се помолили със стареца, преподобната преминала пак по водата на другия бряг и се отдалечила към пустинята.

След една година старецът Зосима изпълнил последната молба на отшелницата. Той дошъл на онова място, където я видял и разговарял с нея за първи път. Дълго я търсил той, и най-после я намерил мъртва. Тя лежала на земята, а ръцете ѝ били сложени като за молитва. Натъжил се старецът и не знаел, къде да я погребее. Като оглеждал мястото около светата покойница, той забелязал на пясъка написани следните думи: "Отче Зосиме, погребви тук тялото на смирената Мария, която умря на първи април. Отдай пръстта на пръстта".

От тези думи Зосима узнал, че се е поминала същия ден, когато се причастила със Светите Тайни. Това било на 1 април 530 година. Само за няколко часа тя преминала разстояние, което той изминал за 20 дни. Със сълзи и молитви погребал старецът преподобната и след това се върнал в манастира. Там той разказал подробно на братята за подвизите на св. Мария. Всяка година в деня на нейната смърт те чествували паметта ѝ, а нейното житие предавали устно на по-младите монаси. По-късно йерусалимският патриарх Софроний записал това житие така, както го научил от устното предание.

Животът и благочестивите подвизи на преподобната Мария Египетска ни показват, до каква степен на падение може да достигне човек, когато се отдаде на греха и порока, и до каква висота на нравствено съвършенство може да се издигне, когато върви по пътя на вярата и добродетелта. Тежка е борбата с плътските страсти, порочните наклонности и лошите желаниа, но силата на покаянието преобразява човека. Вътрешната борба със злото, която в различна степен бушува в душата на всеки човек, изисква огромна духовна сила. Победител в тази борба може да бъде само онзи, който напегне всичките си духовни сили и чрез искрена молитва заслужи Божията помощ. Така, по примера на преподобна Мария Египетска, ние ще можем да победим всички изкушения и като нея ще достигнем високо нравствено съвършенство.

© *Жития на светиите*. Синодално издателство, София, 1991 година, под редакцията на Партений, епископ Левкийски и архимандрит д-р Атанасий (Бончев).